

POSTANOWIENIE

Dnia 19 czerwca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jolanta Frańczak

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z wniosku A. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.
z udziałem „M.” s.r.o.
o ustalenie podlegania ubezpieczeniu społecznemu,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 19 czerwca 2018 r.,
zażalenia wnioskodawcy na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 21 lutego 2018 r., sygn. akt III AUa [...],

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z 14 grudnia 2017 r. oddalił apelację wnioskodawcy A. K. od wyroku Sądu Okręgowego w S. z 21 marca 2017 r.

Skargę o wznowienie postępowania jako zainteresowana wniosła słowacka spółka „M”. s.r.o. z siedzibą w C., wskazując na podstawę z art. 401 pkt 2 k.p.c. i zarzut pozbawienia możliwości działania przez zaniechanie wezwania jej jako pracodawcy wnioskodawcy do udziału w sprawie. Zarzuciła naruszenie art. 477¹¹ § 1 k.p.c. i nieważność postępowania. W sprawie nie zostały przedłożone dowody na istotne okoliczności, że wnioskodawca rzeczywiście wykonywał pracę najemną na terenie Słowacji, co uzasadniało zastosowanie w sprawie art. 13 ust. 3

rozporządzenia podstawowego nr 883/2004 z 29 kwietnia 2004 r. (*rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego*).

Sąd Apelacyjny w [...] postanowieniem z

21 lutego 2018 r. odrzucił skargę o wznowienie postępowania z tej przyczyny, że spółka M. s.r.o. nie brała udziału w sprawie. Spółka nie ma zatem legitymacji do wywiedzenia skargi o wznowienie postępowania (postanowienia Sądu Najwyższego z 9 stycznia 1998 r., III CKN 315/97, z 21 stycznia 2009 r., III CSK 248/08, z 25 lutego 2015 r., II UZ 78/14). W sprawie nie doszło do uchybienia, gdyż wyrok bezpośrednio ani nawet pośrednio w jakimkolwiek stopniu spółki nie dotyczy. Zakończył postępowanie w sprawie o podleganie przez wnioskodawcę polskiemu ustawodawstwu i rozstrzygnął jedynie o jego prawach i obowiązkach. Sąd polski nie może badać tytułu podlegania ubezpieczeniom w innych krajach. Kompetencje do takich ustaleń posiada wyłącznie sąd tego kraju (wyrok Sądu Najwyższego z 6 czerwca 2013 r., II UK 333/12). Sąd w niniejszym postępowaniu nie mógłby samodzielnie ustalić, iż wnioskodawca podlega ustawodawstwu słowackiemu. Skarga o wznowienie postępowania jako niedopuszczalna została odrzucona (art. 410 § 1 k.p.c.).

Zażalenie na odrzucenie skargi o wznowienie postępowania wniósł wnioskodawca. Zarzucił naruszenie: 1) art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 379 pkt 5 k.p.c. i art. 477¹¹ § 2 k.p.c., polegające na nie uwzględnieniu nieważności postępowania, wywołanej pozbawieniem możliwości obrony przez pracodawcę słowackiego swoich praw jako zainteresowanego w sprawie; 2) art. 410 § 1 w związku z art. 401 pkt 2 k.p.c. przez niezasadne uznanie, że skarga M. s.r.o. o wznowienie postępowania nie została oparta na ustawowej podstawie, ponieważ ta podstawa nie zachodzi, a w konsekwencji przez niezasadne odrzucenie skargi o wznowienie postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie nie jest zasadne.

Negatywna ocena wynika już tylko z treści pierwszego zarzutu zażalenia, gdyż skutkiem zarzucanego naruszenia miałyby być „*pozbawienie możliwości obrony przez pracodawcę słowackiego swoich praw jako zainteresowanego w sprawie*”. Przedmiot sprawy głównej nie dotyczył jednak praw słowackiego pracodawcy. Polski organ rentowy (pozwany) w ogóle nie wkroczył decyzją wydaną na przepisów o koordynacji - rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego i rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z 16 września 2009 r. dotyczące wykonania rozporządzenia nr 883/2004 - w treść prywatnego stosunku pracy między pracownikiem (wnioskodawcą) i słowackim pracodawcą. Stosunek pracy jest wówczas poza kontrolą polskiego organu, podobnie jak i to czy z tego tytułu wnioskodawca podlegał słowackiemu ubezpieczeniu społecznemu.

Granice badania sprawy wynikającej z decyzji pozwanego (w sprawie głównej, do której skierowano skargę o wznowienie postępowania) wyznaczała procedura określona w rozporządzeniu nr 883/2004, co prawidłowo ocenił Sąd Apelacyjny, wskazując w tym zakresie na wyrok Sądu Najwyższego z 6 czerwca 2013 r., II UK 333/12, z tezą wiodącą, że sąd polski nie może badać tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym w innych krajach, a w tym przypadku stosunku pracy z pracodawcą słowackim. Znaczenie ma zasada podlegania ubezpieczeniom społecznym jednego kraju, a w sytuacji działalności gospodarczej w jednym kraju i pracy najemnej w drugim kraju, decydować ma ustawodawstwo kraju w którym wykonywana jest praca najemna (art. 13 ust. 3 rozporządzenia nr 883/2004).

W sprawie pozwany nie wkroczył nie tylko w sferę stosunku pracy ale także w sferę słowackiego ubezpieczenia, bo wydanie decyzji przez pozwanego poprzedziło stanowisko słowackiej instytucji ubezpieczeniowej (S.P.), stwierdzające, że wnioskodawca nie podlegał ubezpieczeniom społecznym z tytułu zatrudnienia u słowackiego pracodawcy „M.” s.r.o. w C.

Pozwany zważając na takie stanowisko instytucji drugiego Państwa mógł stwierdzić, że wnioskodawca podlega polskiemu ubezpieczeniu z tytułu działalności gospodarczej w kraju.

Innymi słowy przedmiot sprawy głównej wyznaczała decyzja pozwanego organu rentowego, która nie rozstrzygała w żadnej mierze o relacji pracowniczej wnioskodawcy ze słowackim pracodawcą.

Nie jest zatem zasadny zarzut naruszenia art. 379 pkt 5 k.p.c., bo sprawa główna nie dotyczyła praw lub obowiązków pracodawcy. Z tych przyczyn słowacki pracodawca nie miał statusu zainteresowanego w tej sprawie - art. 477¹¹ § 2 k.p.c. Od decyzji pozwanego nie zależały prawa ani obowiązki słowackiego pracodawcy. Stosunek pracy wnioskodawcy za granicą może być niezależny od podlegania ubezpieczeniom społecznym w Polsce; przykładowo w sytuacji pracy marginalnej za granicą (zob. art. 14 ust. 5b rozporządzenia nr 987/2009 z 16 września 2009 r. w sprawie wykonania rozporządzenia nr 883/2004).

Konsekwentnie skoro zażalenie podstawę wznowienia postępowania z art. 401 pkt 2 k.p.c., czyli „pozbawienie możliwości działania” łączy z naruszeniem art. 379 pkt 5 k.p.c. i art. 477¹¹ § 2 k.p.c. w ten tylko sposób, że doszło do pozbawienia możliwości obrony przez pracodawcę słowackiego swoich praw jako zainteresowanego, to nie jest to zarzut zasadny, bo sprawa nie dotyczyła jego praw lub obowiązków i dlatego nie był zainteresowanym w sprawie.

Skarżący niezasadnie argumentuje, że art. 13 ust. 3 rozporządzenia nr 883/2004 z 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego określa obowiązki pracodawcy jako płatnika, czyli finansowania i opłacania składek, gdyż w regulacji tej zawarta jest tylko norma kolizyjna dla ubezpieczenia społecznego w różnych krajach. Kwestia pracy marginalnej mogła zostać rozpoznana przed słowacką instytucją, jednak jak wynika z akt sprawy głównej odwołanie od pierwszej instancji nie zostało rozpoznane wobec przekroczenia terminu do odwołania. Nietrafna jest też argumentacja odwołująca się do orzecznictwa i pojęcia stosunku ubezpieczenia społecznego, bo słowacki pracodawca nie był stroną polskiego stosunku ubezpieczenia społecznego. Pomija się, że w Polsce wnioskodawca wykonywał działalność gospodarczą i tylko w tym zakresie można by przyjmować szersze ujęcie stosunku ubezpieczenia społecznego w kraju, czyli bez udziału słowackiego pracodawcy, bo skarżący nie twierdzi, iż z tytułu pracowniczego zatrudnienia podlegał obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym w Polsce.

Orzecznictwo Sądu Najwyższego nie jest niejednolite i w podobnych sprawach potwierdza, że pracodawca słowacki nie jest zainteresowanym w sprawie - art. 477¹¹ k.p.c. Zgodnie z zasadą terytorialności, chodzi o prawa i obowiązki wynikające z polskiego systemu ubezpieczeń społecznych, dlatego przepis ten nie ma zastosowania do praw i obowiązków wynikających z porządków prawnych innych krajów członkowskich Unii, o których rozstrzygają odpowiednie organy tych krajów wedle obowiązującego w nich prawa (zob. postanowienie z 27 września 2016 r., I UZ 14/16 i wyroki z 14 lipca 2016 r., II UK 297/15 i z 25 listopada 2016 r., I UK 370/15).

Skoro brak podstaw do stwierdzenia nieważności postępowania, a ściślej do pozbawienia możliwości działania w rozumieniu art. 401 pkt 2 k.p.c., to nie można stwierdzić też naruszenia art. 378 k.p.c. Przepis ten stosuje sąd drugiej instancji rozpoznając apelację. Sąd powszechny, który analizuje dopuszczalność skargi o wznowienie postępowania nie bada z urzędu nieważności postępowania wedle wszystkich podstaw z art. 379 k.p.c., lecz tylko podstawę wskazaną w skardze o wznowienie postępowania, którą w tym przypadku była podstawa z art. 401 pkt 2 k.p.c.

Z tych przyczyn nie jest zasadny zarzut naruszenia art. 410 § 1 k.p.c.

Ocena powyższa nie zatrzymała się na wskazanym w pierwszej kolejności przez Sąd Apelacyjny stanowisku orzecznictwa, że skargę o wznowienie postępowania może wnieść tylko strona, która została wymieniona w prawomocnym wyroku, niemniej ten motyw wykładni może mieć znaczenie dla kwestii proceduralnej dalej idącej, czyli pytania czy wnioskodawca mógł wnieść zażalenie, skoro nie wniósł skargi o wznowienie postępowania. Skargę o wznowienie postępowania wniosła tylko słowacka spółka jako pracodawca wnioskodawcy. Może być wątpliwe czy prawo do wniesienia zażalenia na odrzucenie skargi o wznowienie postępowania powinno przysługiwać tylko osobie, która wniosła skargę o wznowienie postępowania. Wątpliwość tę potęguje to, że słowacka spółka nie uczestniczyła w sprawie objętej skargą. Można argumentować, iż z tej przyczyny nie była pozbawiona możliwości działania i dlatego nie spełnia się przesłanka wznowienia z art. 401 pkt 2 k.p.c. Jednocześnie należałoby też zauważyć, że inaczej może być oceniona sytuacja, gdy wskazywana w skardze

podstawa wznowienia różni się z ustawowymi podstawami wznowienia i inną jest sytuacja, gdy wskazana podstawa wznowienia jest wprawdzie zgodna z tymi podstawami, jednak nie spełnia się materialnie w sprawie. Próba warunkowania prawa do odwołania ze względu na takie rozróżnienie nie wydaje się uprawniona, gdyż ten kto wnosi skargę o wznowienie postępowania ma też prawo do zażalenia na odrzucenie skargi (do Sądu Najwyższego w sprawie, w której skarga kasacyjna jest dopuszczalna). Konsekwentnie nie można ujmować też wnioskodawcy legitymacji do wniesienia zażalenia, gdyż skarga o wznowienie nie była z gruntu wadliwa i rozpoczęła postępowanie z udziałem wszystkich dotychczasowych stron. Indywidualnego interesu wnioskodawcy w zaskarżeniu odrzucenia skargi nie można oceniać tylko przez prymat interesu spółki, która wniosła skargę. Chodzi jednak o przesłankę wznowienia łączoną z nieważnością postępowania w sprawie prawomocnie zakończonej, a więc o jej uniwersalny charakter (właściwy dla nieważności). Waga takiej przesłanki pozwala stwierdzić, że interes prawny w kontroli odrzucenia skargi nie jest jednostkowy, czyli nie zawęża się tylko do strony która wniosła skargę. Na etapie zażalenia w przypadku wady kwalifikowanej podobnie jak nieważność postępowania, czyli pozbawienie strony możliwości działania (art. 401 pkt 2 k.p.c. i art. 379 pkt 5 k.p.c.), nie powinno ważyć się naruszenia przepisów postępowania, tak jak w ocenie zarzutu z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c., gdyż nie można wykluczyć, że brak zainteresowanego w sprawie jest równoznaczny aż z nieważnością postępowania. Innymi słowy choć badaniu podlega sama przesłanka wznowienia z art. 401 pkt 2 k.p.c., to negatywna jej ocena nie pozbawia prawa zażalenia na odrzucenie skargi o wznowienie. Uprawnionym do wniesienia zażalenia jest wówczas nie tylko ten kto wniosł skargę o wznowienie postępowania, lecz i ta strona, w której interesie jest przeprowadzenie postępowania wznowieniowego. Ujmując najprościej, to skargę o wznowienie postępowania na tej samej podstawie i argumentacji mógłby wnieść i oprzeć wnioskodawca.

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c.).

